

ПрАТ “ВНЗ “МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ”

Інститут безпеки

МАУП

Кафедра національної безпеки

Затверджую:

Директор Інституту безпеки

Сергій ЛИСЕНКО

“07” серпня 2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри
Національної безпеки

Протокол № 1 від 07 серпня 2025 р.

Заст. зав. кафедри

Іван СЕРВЕЦЬКИЙ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ»

Спеціальності: **К3 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)**

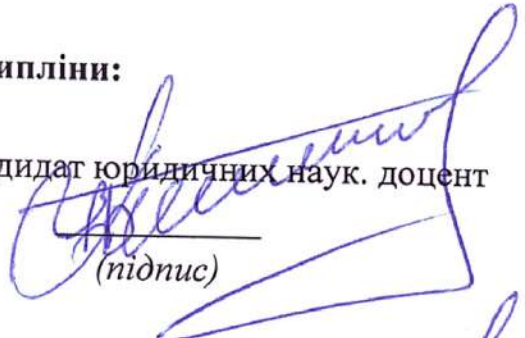
Освітнього рівня: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітньої програми: **«Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»**

Київ МАУП 2025

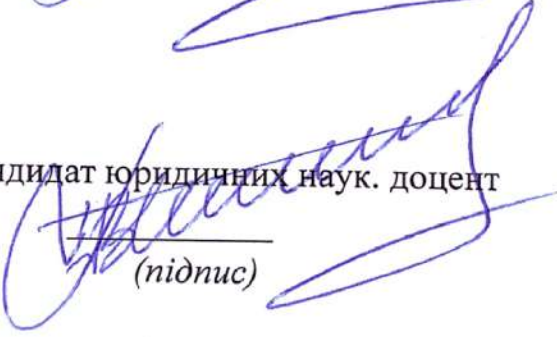
Розробник силябусу навчальної дисципліни:

Качмар Богдан Миколайович, — кандидат юридичних наук. доцент

(підпис)

Викладач:

Качмар Богдан Миколайович, — кандидат юридичних наук. доцент

(підпис)

Силябус розглянуто на засіданні кафедри національної безпеки
Протокол № 1 від «08» серпня 2025р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки
Шифр та назва спеціальності	КЗ Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	5 кредитів/150 год Лекції : 24 Семінарські заняття:36 Самостійна робота студентів: 90
Терміни вивчення дисципліни	IV семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	https://maup.com.ua/assets/files/kafedra/nacbezpeka/sylabus-b/vstup-do-specialnosti-nacionalna-bezpeka.pdf

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

<i>Качмар Богдан Миколайович</i>	
Науковий ступінь	кандидат юридичних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри національної безпеки
Дисципліни, які викладає НПП	Вступ до спеціальності «Національна безпека»
Напрями наукових досліджень	Національна безпека, право
Посилання на реєстри ідентифікаторів науковців	ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8716-5358 Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=M9ILdaYAAAAJ
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	
Контактний тел.	+380507417375
Телефон кафедри	
Портфоліо викладача на сайті кафедри/Інституту/Академії	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-bezpeki-prat-vnz-maup/nacionalna-bezpeka/kachmar.html

Анотація курсу. Курс «Оперативно тактичні засади воєнної безпеки» спрямований на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про воєнну безпеку як ключову складову національної безпеки держави її місце та роль у забезпеченні обороноздатності країни. У межах дисципліни розглядаються базові теоретико-методологічні положення воєнної безпеки сучасні підходи до планування та ведення воєнних дій основи оперативного мистецтва та тактики класифікація сучасних воєнних загроз механізми управління силами оборони та система координації діяльності військових формувань. Особлива увага приділяється аналізу воєнних конфліктів гібридних загроз досвіду міжнародних операцій та перспектив розвитку воєнної стратегії України.

Предмет вивчення дисципліни є закономірності організації функціонування та розвитку системи воєнної безпеки її інституційно-правове організаційне і стратегічне забезпечення принципи та методи оперативно-тактичної діяльності сил оборони способи планування підготовки і ведення бойових дій а також засоби управління військами у кризових і воєнних умовах.

Метою курсу «Оперативно тактичні засади воєнної безпеки» є формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних знань про воєнну безпеку розвиток аналітичних і практичних умінь щодо оцінки воєнних загроз та ризиків опанування методів оперативно-тактичного мислення і планування набуття навичок застосування сучасних інструментів забезпечення оборони та управління силами.

Завдання навчальної дисципліни «Оперативно тактичні засади воєнної безпеки» полягають у тому, щоб ознайомити студентів з основними положеннями воєнної доктрини та законодавчими актами у сфері оборони сформулювати розуміння ролі та місця воєнної безпеки в системі національної безпеки навчити здійснювати аналіз оперативно-тактичних рішень та їх ефективності розвинути вміння оцінювати ризики та загрози у воєнній сфері сформулювати здатність застосовувати отримані знання на практиці у процесі підготовки і проведення військових операцій та управління силами оборони.

Пререквізити навчальної дисципліни. Вивчення навчальної дисципліни «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки» не пов'язане з іншими дисциплінами.

Постреквізити навчальної дисципліни. Знання та вміння, отримані студентами в процесі вивчення навчальної дисципліни «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки», сприяють успішному вивченню здобувачами вищої освіти цілої низки інших навчальних дисциплін, спрямованих на формування професійних знань і умінь.

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність (ІК)	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані та професійні завдання та вирішувати практичні проблеми в галузі національної безпеки, що передбачає здійснення кваліфікованого аналізу, пояснення та прогнозування безпекових явищ і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

	ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, постійно самовдосконалюватися, здобувати нові фахові знання з використанням різних джерел інформації.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК1. Здатність критично та на межі предметних галузей осмислювати понятійно-категоріальний апарат загальної теорії національної безпеки. ЗК4. Знання основних методів наукового пошуку; вміння узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, оформлювати і презентувати результати наукової діяльності, здатн ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення, аналізу та синтезу інформації.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН1. Організовувати професійну діяльність з дотриманням прав і свобод людини і громадянина, поваги до гідності особи, захисту її інтересів, а також законних інтересів суспільства та держави, 5 забезпечення її суверенітету і територіальної цілісності. ПРН2. Застосовувати культурні, духовні, моральні цінності Українського народу, історико-культурну спадщину з метою формування позитивного іміджу держави в умовах інформаційної глобалізації, розвитку власної інформаційної культури та здорового способу життя. ПРН3. Застосовувати результати абстрактного мислення, самостійного пошуку, аналізу та синтезу, методів теорії інформації, теорії систем та системного аналізу для ефективного вирішення завдань професійної діяльності. ПРН13. Розробляти основні положення методів та заходів забезпечення безпеки держави у різноманітних сферах життєдіяльності, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	К-сть годин, з них:			
		Лекції	Семінарські зан.	Самостійна робота	Методи навчання/методи оцінювання
1 семестр					Методи навчання: словесні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія); індуктивний метод; дедуктивний метод; традиційний метод; аналітичний; синтетичний; практичний (робота з фабулами юридичних справ); пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; дослідницький; інтерактивні
Модуль 1. Теоретико методологічні основи воєнної безпеки					
Тема 1.	Поняття сутність та структура воєнної безпеки	1	1	3	
Тема 2.	Воєнна безпека як складова національної безпеки	1	1	3	
Тема 3.	Принципи та функції воєнної безпеки	1	1	3	
Тема 4.	Класифікація сучасних воєнних загроз	1	1	3	

Тема 5.	Теоретико методологічні підходи до дослідження воєнної безпеки	1	1	3	методи (аналіз ситуацій; дискусії, дебати, полеміки; діалог, синтез думок; мозковий штурм; відпрацювання навичок; ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань); моделювання професійної діяльності; інноваційні методи навчання (компетентнісний; проєктно-дослідницький); кейс-метод. Методи оцінювання: усний контроль (усне опитування, оцінювання участі у дискусіях, інших інтерактивних методах навчання); письмовий контроль (контрольні, самостійні роботи, реферати); тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність); метод самоконтролю та самооцінки; оцінювання кейс-завдань.
Модуль 2. Нормативно правові та інституційні засади забезпечення воєнної безпеки					
Тема 6.	Конституційні основи та законодавче забезпечення воєнної безпеки України	1	1	3	
Тема 7.	Міжнародно правові стандарти та практика НАТО у сфері воєнної безпеки	1	1	3	
Тема 8.	Інституційна система забезпечення воєнної безпеки держави	1	0	3	
Тема 9.	Організація стратегічного управління силами оборони	1	1	4	
Тема 10.	Взаємодія органів державної влади та військових структур у сфері воєнної безпеки	1	1	4	
Модуль 3. Оперативно тактичні аспекти воєнної безпеки					
Тема 11.	Основи оперативного мистецтва та тактики	1	1	4	
Тема 12.	Планування і ведення операцій силами оборони	1	1	4	
Тема 13.	Логістичне забезпечення та управління ресурсами у бойових діях	1	0	4	
Тема 14.	Сучасні технології у забезпеченні воєнної безпеки	1	1	4	
Тема 15.	Управління військами в умовах гібридних загроз	1	1	4	
Модуль 4. Сучасні виклики та перспективи розвитку воєнної безпеки					
Тема 16.	Гібридні загрози та асиметричні форми воєнних дій	1	1	4	
Тема 17.	Досвід міжнародних миротворчих та оборонних операцій	2	1	4	
Тема 18.	Кризове управління та стратегічне планування в умовах війни	2	1	6	
Тема 19.	Інноваційні технології і цифровізація воєнної сфери	2	1	6	
Тема 20.	Перспективи розвитку системи воєнної безпеки України в умовах глобалізації	2	1	6	

Модульна контрольна робота				
Всього:	24	36	90	
Форма контролю: екзамен				

Зміст самостійної роботи здобувача освіти з навчальної дисципліни «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки» передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел та судової практики, виконання практичних завдань (написання рефератів, аналіз проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях, участь в конкурсах наукових робіт, підготовці та публікації наукових статей, тез тощо) протягом семестру; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовку доповідей та презентацій за тематикою практичних занять; переклад іноземних текстів установлених обсягів; виконання індивідуальних завдань; підготовку до усіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації; підготовку юридичних документів, інші види діяльності, що використовуються в Академії, Інституті і кафедрі.

Зміст самостійної роботи здобувача освіти визначається робочою програмою навчальної дисципліни конкретної навчальної дисципліни, методичними рекомендаціями для завданнями та рекомендаціями викладача.

Технічне обладнання та/або програмне забезпечення. В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

Форми методи контролю.

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, умінь використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;

- самостійне опрацювання тем;

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий .

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти*

1-й семестр

	Поточний контроль знань										Модульна контрольна робота	екзамен **	Загальна кількість балів
Теми	Тема 1	Те ма 2	Те ма 3	Те ма 4	Те ма 5	Те ма 6	Те ма 7	Те ма 8	Те ма 9	Те ма 10	20	20**	100
Робота на семінарському занятті	10		10		5	10		5	10				
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

*Таблиця містити інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Модульний контроль. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки» проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування, а саме, тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність на основі аналізу фабул юридичних справ.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з навчальної дисципліни «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки»:

при оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка «відмінно» (А) ставиться за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% усіх завдань);
- оцінка «добре» (В) ставиться за виконання 80% усіх завдань;
- оцінка «добре» (С) ставиться за виконання 70% усіх завдань;
- оцінка «задовільно» (D) ставиться, якщо правильно виконано 60% запропонованих завдань;

- оцінка «задовільно» (E) ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;

- оцінка «незадовільно» (FX) ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Вище наведені оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

«А» – 18-20 балів;

«В» – 16-17 балів;

«С» – 14-15 балів;

«D» – 12-13 балів.

«Е» – 10-11 балів;

«FX» – менше 10 балів.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі **екзамену** (письмово). Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт.

Семестровий контроль у формі екзамену передбачає, що підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума (проста або зважена) балів за змістовими модулями. Екзамен виставляється за результатами роботи здобувача освіти впродовж усього семестру. Рейтингова оцінка здобувача освіти складається з балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю, заохочувальних балів.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до екзамену та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

****Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до екзамену та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить підсумковий семестровий контроль у вигляді екзамену.**

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в екзаменово-екзаменаційну відомість (але не більше **89 балів** в загальному підсумку) і може

бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

Підсумкова кількість балів, набрана здобувачами освіти за виконання завдань з самостійної роботи, є однією з складових поточної успішності з навчальної дисципліни. Самостійна робота з кожної теми за робочою програмою навчальної дисципліни оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів з використанням стандартизованих узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань)

Можлива максимальна оцінка виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань)	Рівень виконання			
	Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний
3	3	2	1	0

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECT8	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для екзамену
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D		
60-67	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу.

Для успішного засвоєння курсу «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки» здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс «Оперативно-тактичні засади воєнної безпеки» передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача, нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, олімпіадах та наукових конкурсах серед студентів).

Рекомендовані джерела

Основна література

1. Морей Т. В. Особливості застосування оперативно-бойових заходів Службою безпеки України в умовах війни. – Науковий вісник УжНУ, 2024, № 84 (3), с. 273–280.
2. Мінеєв П. Рекомендації щодо викладання методики оперативно-тактичного рівня навчання з питань воєнної безпеки. – Журнал «Захист нац. безпеки», 2021, с. 45–52.
3. Методичний посібник ВП 7-01(11)56.01: Тактична підготовка механізованих (мотопіхотних) підрозділів. – Київ, 2021, 267 с.
4. ВСП-5-00(67)01.02: Об'єднана оперативна концепція сил оборони України. – Київ, 2023, 52 с.
5. Стратегія воєнної безпеки України: аналіз загроз та заходів. – Секретаріат РНБО, 2015, с. 1–10.
6. Пархоменко-Куцевіл О. Теоретичні засади формування та розвитку системи воєнної безпеки. – Журнал «Літопис», 2023, с. 1–8.
7. Тактика та оперативне мистецтво ЗСУ: навчальна дисципліна (заочна форма). – Київ, 2025, 255 с.
8. Тактика та оперативне мистецтво ЗСУ: навчальна дисципліна. – Київ, 2024, 240 с.
9. Середа В. В. Основи безпеки: адміністративно-правові аспекти діяльності воєнної організації України. – Львів: ЛДУВС, 2015, 518 с.
10. Гора І. В., Батюк О. В. Досвід організації захисту об'єктів критичної інфраструктури (зарубіжний досвід). – Соціально-правові студії, 2021, № 1 (11), с. 132–139.
11. Герасименко О. М. Загрози об'єктам критичної інфраструктури України в умовах воєнного стану. – Науковий вісник УжНУ. Серія «Право», 2024, № 84 (3), с. —.
12. Західні підходи до оперативно-tactical operations formation (монографічний фокус). – Львів: НАСВ, 2019, 268 с. (у т.ч. глава «Науково-методичний апарат планування»).
13. Правові основи воєнної безпеки України: монографія / ред. Є. Л. Стрельцов. – Львів: НАВС, 2016, 188 с.
14. Богданович В. Ю. та ін. Науково-методичні засади протидії сучасним загрозам воєнній безпеці. – Львів: НАСВ, 2019, 268 с.
15. Левченко О. В. Система забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: монографія. – Житомир: «Євро-Волинь», 2021, 172 с.
16. Богданович В. Ю. Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану: матеріали міжвідомчої конференції. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023, 294 с.
17. ЗСУ. Тактична підготовка: навч. посібник / Водчиць О., Скворок І. та ін. – НАУ, 2021, 267 с.

18. Стратегія воєнної політики України: Указ Президента України № 555/2015. – Київ, 2015, (пункти 15–16: цілі та завдання).

19. Пашинський В. Й. Забезпечення оборони України: адміністративно-правові аспекти: монографія. – Київ: ФОП Маслаков, 2018, 408 с.

20. Мідвідь Л. П. Правові аспекти застосування сил оборони під час воєн. – Львів: НАВС, 2016, 188 с.